

สัมพันธภาพของมารดาและทารก และการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก®

เบญญาภา ธิติมาพงษ์
ปรียา แก้วพิมล
สุรียพร กฤษเจริญ
วัฒนา ศรีพจนารถ

Maternal-infant attachment and postpartum adaptation to motherhood of the first-time adolescent mothers

Benyapa Thitimapong, Preeya Keawpimon, Sureeporn Kritcharoen, Wattana Sripotchanart

Department of Obstetric-Gynecological Nursing and Midwifery,
Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Hat Yai, Songkhla,
90112, Thailand

E-mail: sawita.t@hotmail.com

Songkla Med J 2010;28(4):179-190

บทคัดย่อ:

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงบรรยายนี้ เพื่อศึกษาระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่น และศึกษาระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาวัยรุ่นคนแรก อายุระหว่าง 13-19 ปี ที่คลอดบุตรและพักฟื้น ณ ห้องผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่ จ.สงขลา ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2551 จำนวนทั้งสิ้น 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัว แบบวัดสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก และแบบวัดการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่ามารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกมีระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกภายหลังคลอดอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 4.33 และระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดขณะอยู่ในโรงพยาบาลอยู่ในระดับสูง

®ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปี 2550

ภาควิชาการพยาบาลสูติ-นรีเวชและการผดุงครรภ์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่

จ.สงขลา 90112

รับต้นฉบับวันที่ 29 มีนาคม 2553 รับลงตีพิมพ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2553

ค่าเฉลี่ย 4.00 และยังพบว่าสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกกับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกมีความสัมพันธ์กัน ($r=0.70$)

คำสำคัญ: การปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอด, มารดาวัยรุ่น, สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก

Abstract:

The purposes of this descriptive research were to examine the level of maternal-infant attachment in the postpartum period of adolescent mothers and the level of postpartum adaptation to motherhood of adolescent mothers. The samples were the first time adolescent mothers who gave birth and recovered in the postpartum unit, Hatyai hospital from November 2007 to August 2008 ($n = 100$). The instruments consisted of demographic data, the measurement of attachment between adolescent mothers and their infants, and the measurement of adaptation to motherhood of adolescent mothers. Descriptive statistics were used in the analysis.

The results showed that first-time adolescent mothers in postpartum period had a high level of the maternal-infant attachment $\bar{X} = 4.33$ and a high level of adaptation to motherhood $\bar{X} = 4.00$ while they were staying in a hospital. An additional finding showed that the attachment between adolescent mothers and their infants had a significant correlation with the adaptation to mother-hood of adolescent mothers ($r=0.70$).

Key words: adolescent mothers, maternal-infant attachment, postpartum adaptation to motherhood

บทนำ

การเป็นมารดาถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของสตรี เพราะเกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ความรัก ความผูกพัน การให้ความอบอุ่น การเอาใจใส่ ปกป้องคุ้มครอง การเสียสละ และการอบรมสั่งสอนบุตร เพื่อให้บุตรมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นประชากรที่ดีของประเทศชาติต่อไป การเปลี่ยนแปลงสู่บทบาทมารดานั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ และพัฒนาเรื่อยมาจนถึงระยะหลังคลอด เป็นกระบวนการที่พัฒนาควบคู่ไปกับการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดาและบุตรตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์¹ เมื่อสตรีรับรู้ตัวตนเองตั้งครรภ์ และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาพลักษณ์

ด้านมและหน้าท้องขยายใหญ่ขึ้น การรับรู้ถึงการดิ้นของบุตรในครรภ์ จะเกิดความรู้สึกนึกคิดคาดหวังต่อบุตร และเริ่มมีสัมพันธภาพกับบุตร เมื่อถึงระยะใกล้คลอดสตรีมีครรภ์ควรเริ่มเตรียมตัวในการเป็นมารดา เพื่อให้ตนเองและบุตรในครรภ์ปลอดภัย² ซึ่งมารดาจะต้องเผชิญกับสถานการณ์จริงในการเป็นมารดาภายหลังคลอด และเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่งในการปรับตัวเพื่อเป็นมารดา โดยเฉพาะมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก

สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกจะเริ่มตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ ซึ่งเป็นกระบวนการของความรัก ความผูกพันต่อเนื่องกันจนถึงระยะคลอดและหลังคลอด บทบาทการเป็นมารดาเป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก

ถ้าสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารกดี จะทำให้มารดาปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้ดีด้วย ในทำนองเดียวกันถ้ามารดามีความคาดหวังที่ดีต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดามีทัศนคติที่ดีต่อทารกในครรภ์ก็จะทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารกดำเนินไปด้วยดี จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารก และการปรับตัวต่อการเป็นมารดาหลังคลอด ในมารดากลุ่มต่างๆ กัน เช่น มารดาวัยรุ่น มารดาที่คลอดด้วยการผ่าตัดเอาทารกออกทางหน้าท้อง และมารดาที่คลอดทารกโดยการคลอดทางช่องคลอด เหล่านี้ ได้แก่ อายุ การรับรู้ประสบการณ์การคลอด ความตึงเครียดของสังคม ระบบช่วยเหลือสนับสนุน อัตมโนทัศน์ บุคลิกลักษณะ และความเจ็บป่วยของมารดาและทารก โดยพบว่าหากปัจจัยดังกล่าวเป็นไปในทางบวก จะมีผลส่งเสริมให้สัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารก และการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาหลังคลอดดำเนินไปในทางที่ดี³ ซึ่งการเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความห่วงใย เอาใจใส่ดูแลและไม่ทอดทิ้ง จะต้องมีพื้นฐานที่ดีจากสัมพันธ์ภาพของมารดาและทารก และการปรับตัวของมารดาหลังคลอด

การดำรงบทบาทมารดา เป็นกระบวนการที่มารดาพัฒนาทักษะความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาทมารดาได้สำเร็จ ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการเป็นมารดา ได้แก่ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็ก รายได้ของครอบครัว สัมพันธภาพที่ดีในชีวิตสมรส และการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว⁴ มารดาหลังคลอดครรภ์แรกต้องใช้เวลาในการปรับตัว เรียนรู้บทบาทมารดานานประมาณ 9-10 เดือน จึงสามารถพัฒนาทักษะในการดำรงบทบาทมารดาได้สำเร็จ⁵ แต่ในมารดาหลังคลอดครรภ์หลังมีทักษะความสามารถในการปฏิบัติบทบาทมารดาในระยะหลังคลอดเดือนที่ 1-8 ไม่แตกต่างกัน แสดงว่ามารดาที่มีทักษะในการปฏิบัติบทบาทมารดาดี ย่อมมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเป็นมารดาได้ดีด้วย⁶

วัยรุ่น คือ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี⁷ เป็นระยะวิกฤตของชีวิต เนื่องจากช่วงนี้วัยรุ่นจะมีความสับสน

ในบทบาท อารมณ์ และจิตใจมากกว่าวัยอื่นๆ เนื่องจากเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตสังคม และอารมณ์ เมื่อสตรีวัยรุ่นตั้งครรภ์จึงต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตทั้งเรื่องการปรับตัวสู่พัฒนาการตามวัย และการตั้งครรภ์ ซึ่งทำให้เกิดผลตามมามากกว่าการตั้งครรภ์ในวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากสภาพร่างกายที่ยังเติบโตไม่เต็มที่พร้อมรับกับการตั้งครรภ์ นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ไม่พร้อมกับการเตรียมตัวกับบทบาทการเป็นมารดา และยังมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากยังไม่มีอาชีพ ดังนั้นเมื่อเกิดการตั้งครรภ์ขึ้นจึงมีผลกระทบต่อนตนเองและทารกในครรภ์ รวมทั้งการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาด้วย

จากสภาพสังคมในประเทศไทยปัจจุบัน มีสิ่งเอื้ออำนวยให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กันวัยอย่างอิสระมากขึ้น จึงพบว่าวัยรุ่นมักมีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่นเพิ่มขึ้น จากข้อมูลรายงานการสำรวจอนามัยการเจริญพันธุ์ พ.ศ. 2549⁸ และจากผลการดำเนินงานแม่และเด็ก จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2548 รายงานว่ามารดามีบุตรอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 1,317 คน จากจำนวนมารดามีบุตรทั้งหมด 11,815 คน คิดเป็นร้อยละ 11.15 ซึ่งมีจำนวนมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 10

นอกจากนี้ยังพบว่าอายุของมารดาเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดา จากการศึกษาของ Adams และคณะ⁹ พบว่ามารดาอายุผู้ใหญ่มีพฤติกรรมที่แสดงความสามารถในการเป็นมารดาดีกว่ามารดาวัยรุ่น มารดาวัยรุ่นมีความอดทนในการดูแลบุตรน้อย เพราะความไม่พร้อมทางด้านวุฒิภาวะ ขาดประสบการณ์ชีวิต ยังไม่มีความเข้าใจในบทบาทมารดา และไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้บุตรของมารดาวัยรุ่นได้รับการเลี้ยงดูไม่เต็มที่เท่าที่ควร ขาดการดูแลเอาใจใส่ ถูกทอดทิ้งและถูกทารุณกรรม เมื่อเติบโตขึ้นมักจะมีปัญหาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ก่อปัญหาให้กับสังคม และจากการปฏิบัติกรพยาบาลของผู้วิจัยบนหอผู้ป่วยหลังคลอด พบว่ามารดาวัยรุ่นที่พักอยู่ในโรงพยาบาลภายหลังคลอดไม่ค่อยสนใจและกระตือรือร้น

เมื่อบุตรร้อง และไม่สามารถแยกแยะพฤติกรรมความต้องการของบุตรที่แสดงออกได้ เช่น ร้องเนื่องจากหิวให้อุ้ม หรือเปียกแฉะ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก และการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกในจังหวัดสงขลา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างของโรงพยาบาลหาดใหญ่ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์ ของจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก และการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก ภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก ขณะอยู่โรงพยาบาล
2. ศึกษาระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดา ภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก ขณะอยู่โรงพยาบาล

วัสดุและวิธีการ

เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) ที่มุ่งศึกษาถึงระดับของสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก และระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก ซึ่งทำการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี และไม่มีภาวะแทรกซ้อนใดๆ ที่มาคลอดและพักฟื้น ณ หอผู้ป่วยหลังคลอด 310 และ 320 ในวันที่ 3 หลังคลอด โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่ จ.สงขลา

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษากำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. มารดาหลังคลอดบุตรคนแรกอายุระหว่าง 13-19 ปี
2. หลังคลอดบุตรปกติ 3 วัน และไม่มีภาวะแทรกซ้อน
3. ผลการตรวจเลือด Human Immunodeficiency Virus (HIV) เป็นลบ
4. สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้

5. ไม่มีปัญหาทางการได้ยิน การมองเห็น การพูด
6. บุตรมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีความผิดปกติแต่กำเนิด ไม่มีภาวะแทรกซ้อนใดๆ และอยู่กับมารดาภายหลังคลอด 2 ชั่วโมง ที่หอผู้ป่วยหลังคลอด
7. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรมารดาที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ที่มีบุตรคนแรกของโรงพยาบาลหาดใหญ่ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 - กันยายน พ.ศ. 2549 เป็นเวลา 1 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 824 คน เมื่อใช้สูตรสำเร็จของ Roger¹⁰ ก็จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50-100 คน ซึ่งจะเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรได้เป็นอย่างดี ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกทำในกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 100 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของมารดา ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัวของมารดา 7 ข้อ และข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและการตั้งครรภ์ 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบวัดสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้แปลและดัดแปลงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของ Bills¹¹ แบ่งออกเป็น 5 หมวด 39 ข้อ ดังนี้คือ

หมวดที่ 1 การรับรู้ต่อหน้าตาและร่างกายของทารก

หมวดที่ 2 ความสนใจความผูกพันซึ่งกันและกัน

หมวดที่ 3 การสัมผัสโอบอุ้มทารก

หมวดที่ 4 การยอมรับความเป็นบุคคลของทารก

หมวดที่ 5 การยอมรับในตนเองมากขึ้น

ส่วนที่ 3 แบบวัดการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอด เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบประเมินการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของนุชจรี เนตรทิพย์ และคณะ⁴ ข้อความในแบบวัดนี้แบ่งออกเป็น 3 หมวด 28 ข้อ ดังนี้

หมวดที่ 1 เป็นความรู้สึกรู้สึกของสตรีวัยรุ่นหลังคลอดต่อการเป็นมารดา

หมวดที่ 2 เป็นความรู้สึกรู้สึกของสตรีวัยรุ่นหลังคลอดต่อระดับการพัฒนาตนเองในด้านภาวะวิกฤตทางจิตสังคม ลักษณะของตนเอง การยอมรับในตนเองและการยอมรับผู้อื่น

หมวดที่ 3 เป็นการประเมินความสามารถของสตรีหลังคลอดที่จะเข้าใจและแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้อย่างถูกต้องเพียงใด

เครื่องมือส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง ประกอบด้วยข้อความทางบวกและทางลบ

ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายความว่า ระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก/ระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกอยู่ในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 2.34-3.67 หมายความว่า ระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก/ระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.68-5.00 หมายความว่า ระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก/ระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกอยู่ในระดับสูง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมจรรยาบรรณนักวิจัย ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยทำหนังสือผ่านทางคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย

สงขลานครินทร์ และเริ่มต้นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัยด้วยตนเองหรือพยาบาลที่เป็นตัวแทนในหอผู้ป่วยถึงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้วิจัย หัวข้อในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจ รวมทั้งชี้แจงให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธได้ตามที่ต้องการ โดยไม่มีผลใดๆ ข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ โดยไม่มีชื่อของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในแบบสอบถาม แต่ใส่รหัสเลขที่แบบสอบถามแทน ผู้อื่นไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลดิบได้ นอกจากผู้วิจัยเท่านั้น การนำข้อมูลมาอภิปรายหรือเผยแพร่ จะไม่มีชื่อของกลุ่มตัวอย่างและทำในภาพรวมของผลการวิจัยเท่านั้น พร้อมทั้งแนบเอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง และแบบฟอร์มให้กลุ่มตัวอย่างเซ็นยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับการตรวจสอบตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว จะตรวจสอบรายละเอียดของข้อคำถาม โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลมารดาหลังคลอดจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยถือความเห็นที่สอดคล้องจาก 3 ใน 5 ท่าน จากนั้นนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้จริง

2. วิเคราะห์หาความเที่ยง (reliability) ได้กำหนดค่าความเที่ยงที่ 0.70 ขึ้นไป และจากการทดลองได้เก็บข้อมูลกับผู้ที่มิคุ้นเคยตามที่กำหนด แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 20 คน แล้วนำผลที่ได้มาหาความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้วิธีของค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาช อัลฟา วิเคราะห์ได้ค่าความเที่ยงเป็น 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

1. ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการพยาบาลศาสตร์ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลหาดใหญ่
2. จัดประชุมพยาบาลประจำหอผู้ป่วยหลังคลอด 310 และ 320 โรงพยาบาลหาดใหญ่ ผู้มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ หอผู้ป่วยหลังคลอด 310 และ 320 โรงพยาบาลหาดใหญ่ เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยทุกวัน ผู้วิจัยได้เลือกมารดาภายหลังคลอดที่มีคุณสมบัติตรงกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในวันที่ 3 หลังคลอดก่อนมารดาและทารกจะได้รับการจำหน่ายกลับบ้าน หลังจากที่มาตราได้มีโอกาสเลี้ยงดูบุตร และได้รับการสอนสุขศึกษาจากพยาบาลในวันที่ 2 หลังคลอดแล้ว
2. ผู้วิจัยขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างชี้แจงที่มาของงานวิจัย วัตถุประสงค์ รายละเอียดการเก็บแบบสอบถาม ข้อมูลการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย โดยการพูดชี้แจงและให้กลุ่มตัวอย่างอ่านใบพิทักษ์สิทธิ พร้อมทั้งเซ็นยินยอมเข้าร่วมวิจัย
3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์มารดาตามแบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของมารดา และบันทึกรายละเอียดของข้อมูลส่วนตัวของทารกจากทะเบียนประวัติของทารก
4. หลังจากนั้นผู้วิจัยให้มารดาตอบแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก และแบบวัดการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอด และผู้วิจัยได้อยู่ด้วยในขณะที่มารดาตอบแบบสอบถาม เพื่อให้มารดาสามารถซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows®

เพื่อตอบวัตถุประสงค์โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1. ข้อมูลส่วนตัวของมารดา ใช้ค่าสถิติค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกขณะอยู่โรงพยาบาล ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกขณะอยู่โรงพยาบาล ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกที่มีอายุ 17 ปี ร้อยละ 34 โดยกลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80 รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 20 มีสถานภาพสมรสไม่จดทะเบียน ร้อยละ 93 และมีอายุเมื่อแรกสมรสคือ 16 ปี ร้อยละ 30 รองลงมาก็คือ 17 ปี ร้อยละ 28 มีระดับการศึกษา ม.1-ม.3 ร้อยละ 65 มีอาชีพแม่บ้าน ร้อยละ 56 มีรายได้ของครอบครัวน้อยกว่า 6,000 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 1) ร้อยละ 49 สถานภาพครอบครัวอยู่กับสามีและญาติ รองลงมาก็คือ อยู่กับสามีตามลำพัง ร้อยละ 68 และ 14 ตามลำดับ ไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์ครั้งนี้เนื่องจากคิดว่าตนเองยังไม่พร้อมที่จะตั้งครรภ์ ร้อยละ 52 เมื่อรู้ว่ามี การตั้งครรภ์แล้วมีการฝากครรภ์มากกว่า 4 ครั้ง ร้อยละ 83 รองลงมาก็คือ ฝากครรภ์น้อยกว่า 4 ครั้ง และไม่ได้ฝากครรภ์ ร้อยละ 14 และ 3 ตามลำดับ เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อนมาก่อน ร้อยละ 53 มีความคาดหวังเพศของบุตรคือเพศชายหรือหญิงก็ได้ ร้อยละ 64 กลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะใช้วิธีคุมกำเนิดโดยใช้วิธีรับประทานยาคุมกำเนิดหลังคลอด รองลงมาก็คือ วิธีฉีดยาคุม ร้อยละ 51 และ 38 ตามลำดับ มีแผนการเลี้ยงดูบุตรเมื่อกลับบ้านด้วยการให้บิดามารดาช่วยเหลือยง รองลงมาก็คือ เลี้ยงด้วยตนเองและสามี ร้อยละ 47 และ 33 ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของมารดา

ข้อมูลส่วนตัวของมารดา	ร้อยละ
อายุ (ปี)	
14	3.0
15	3.0
16	15.0
17	34.0
18	31.0
19	14.0
ศาสนา	
พุทธ	80.0
อิสลาม	20.0
สถานภาพสมรส	
จดทะเบียนสมรส	7.0
ไม่จดทะเบียนสมรส	93.0
อายุเมื่อแรกสมรส (ปี)	
13	2.0
14	5.0
15	17.0
16	30.0
17	28.0
18	16.0
19	2.0
ระดับการศึกษา	
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ป.6	16.0
ม.1-ม.3	65.0
ม.4-ม.6	11.0
ปวช.-ปวส.	6.0
อื่นๆ	2.0
อาชีพ	
นักเรียน	5.0
นักศึกษา	4.0
แม่บ้าน	56.0
รับจ้าง	17.0
ลูกจ้างชั่วคราว-ประจำ	3.0
อื่นๆ	15.0
รายได้ของครอบครัว (บาท/เดือน)	
<6,000	49.0
6,001-10,000	46.0
10,001-15,000	3.0
15,001-20,001	2.0

ตารางที่ 2 ร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและการตั้งครรภ์

ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและการตั้งครรภ์	ร้อยละ
สถานภาพครอบครัว	
อยู่กับสามีตามลำพัง	14.0
อยู่กับสามีและญาติ	68.0
อยู่กับญาติ	10.0
อยู่คนเดียวตามลำพัง	1.0
อื่นๆ	7.0
การวางแผนการตั้งครรภ์	
วางแผนที่จะตั้งครรภ์	48.0
ไม่ได้วางแผน	52.0
การฝากครรภ์	
ไม่ได้ฝากครรภ์	3.0
ฝากครรภ์ <4 ครั้ง	14.0
ฝากครรภ์ >4 ครั้ง	83.0
ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กอ่อน	
มี	53.0
ไม่มี	47.0
ความคาดหวังเพศของบุตร	
ชาย	15.0
หญิง	21.0
ชายหรือหญิงก็ได้	64.0
วิธีคุมกำเนิดหลังคลอด	
รับประทานยาคุม	51.0
ฉีดยาคุม	38.0
ฝังยาคุม	3.0
อื่นๆ	8.0
แผนการเลี้ยงดูบุตรเมื่อกลับบ้าน	
เลี้ยงด้วยตนเอง	6.0
เลี้ยงด้วยตนเองและสามี	33.0
บิดามารดาช่วยเลี้ยง	47.0
ญาติที่ไม่ใช่บิดามารดาช่วยเลี้ยง	12.0
อื่นๆ	2.0

สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของมารดา
 วัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกที่เป็นข้อความทางบวก
 ทั้งหมด 24 ข้อ จากทั้งหมด 39 ข้อ มีค่าระดับสัมพันธภาพ
 อยู่ในระดับสูง 20 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง
 4.08-4.88 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ฉันมีความสุขมาก

ที่บุตรของฉันแข็งแรงดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมาคือ ฉันคิดว่าบุตรเป็นสิ่งที่มีความมากที่สุดของฉัน และฉันต้องการอยู่ใกล้ชิดบุตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.84 และ 4.82 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ฉันคิดว่าบุตรของฉันมีส่วนคล้ายฉันหรือพ่อของเขาซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.08 และระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกที่เป็นข้อความทางบวกที่มีค่าระดับสัมพันธภาพอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 2.76-3.57 ได้แก่ ฉันตั้งชื่อให้บุตรไว้พร้อมแล้ว บุตรของฉันดูเหมือนเด็กอ่อนทั่วๆ ไป การมีบุตรทำให้ฉันเป็นที่ยอมรับของสามีและญาติ รูปร่างหน้าตาบุตรของฉันเป็นเหมือนกับที่ฉันเคยคิดฝันไว้ ซึ่งเรียงตามค่าเฉลี่ยของระดับสัมพันธภาพจากมากไปน้อย

สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกที่เป็นข้อความทางลบทั้งหมด 15 ข้อ เมื่อนำคะแนนที่ได้จริงไปแปลงค่า (recode) แล้วนำมาวิเคราะห์ พบว่าระดับสัมพันธภาพอยู่ในระดับสูง 14 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ

ผลรวมค่าเฉลี่ยทั้งหมดของสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก คือ 4.33 อยู่ในระดับสูง (ตารางที่ 3)

การปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกที่เป็นข้อความทางบวก 23 ข้อ มีค่าระดับการปรับตัวอยู่ในระดับสูง 19 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 3.74-4.84 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือไม่ว่าบุตรของฉันจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายฉันก็เต็มใจที่จะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.84 รองลงมาคือฉันพร้อมที่จะเป็นมารดาที่ดี ฉันรู้สึกมีความสุขกับชีวิตมากขึ้นเมื่อมีบุตร ฉันคิดว่าการเป็นมารดาเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความหมายมากสำหรับฉัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.65, 4.64 และ 4.62 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือฉันคิดว่าฉันเข้าใจความรู้สึกและความต้องการต่างๆ ของบุตรของฉันดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.74 และการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกที่เป็นข้อความทางบวกที่มีค่าระดับการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย

อยู่ในระหว่าง 3.39-3.63 ได้แก่ การมีบุตรทำให้ฉันเป็นที่ยอมรับของสามีและครอบครัว ฉันมีวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความคับข้องใจต่างๆ ให้หมดไปได้โดยง่าย ฉันรู้สึกว่าการมีบุตรของฉันมีหน้าตาเหมือนกับที่ฉันเคยนึกฝันไว้ การเป็นมารดาในความคิดของฉันตรงกับความคิดเห็นของคนอื่นๆ ในสังคม ซึ่งเรียงตามค่าเฉลี่ยของระดับการปรับตัวจากมากไปน้อยตามลำดับ

การปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกที่เป็นข้อความทางลบ 5 ข้อ เมื่อนำคะแนนที่ได้จริงไปแปลง (recode) แล้วนำมาวิเคราะห์ พบว่าระดับการปรับตัวอยู่ในระดับสูง 3 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ และระดับต่ำ 1 ข้อ

ผลรวมค่าเฉลี่ยทั้งหมดของการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกคือ 4.00 อยู่ในระดับสูง (ตารางที่ 4)

วิจารณ์

จากผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยทั้งหมดของสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดบุตรคนแรกอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด³ ในเรื่องของปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก นั่นคือมารดา กลุ่มตัวอย่างมีภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์ ไม่มีภาวะแทรกซ้อนใดๆ ทำให้สามารถปฏิบัติตัวและมีปฏิสัมพันธ์กับบุตรได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด เช่น มีมารดา และสามี มาเฝ้าช่วยดูแลบุตร ถือว่าเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมและจิตใจที่ช่วยให้มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรได้ และสอดคล้องกับ McKenzie และคณะ¹² กล่าวว่า 2-3 วันหลังคลอดมารดายอมรับต่อคำแนะนำและการสอนในเรื่องการดูแลตนเองและทารก เริ่มฝึกหัดให้การเลี้ยงดูทารก แต่มักเกิดความวิตกกังวลหรือสับสน ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่างๆ และระดับฮอร์โมนในร่างกาย ที่อาจมีผลทำให้เกิดความแปรปรวนทางจิตใจ แต่หากมารดาได้รับการทบทวนความรู้ก็จะสามารถปรับตัวเข้าสู่บทบาทมารดาได้ดี

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก

คำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ สัมพันธภาพ
ข้อความทางบวก			
1. ฉันว่าบุตรของฉันหน้าตาน่ารัก	4.24	0.96	สูง
2. ฉันคิดว่าบุตรของฉันมีส่วนคล้ายฉัน หรือพ่อของเขา	4.08	1.04	สูง
5. รูปร่างหน้าตาบุตรของฉัน เป็นเหมือนกับที่ฉันเคยคิดฝันไว้	2.76	1.19	ปานกลาง
7. ฉันอยากให้บุตรติดตามองดูฉัน	4.59	0.87	สูง
8. ฉันต้องการอยู่ใกล้ชิดบุตร	4.82	0.57	สูง
9. ฉันไม่สบายใจหากบุตรไม่อยู่ในสายตาของฉัน	4.29	1.08	สูง
11. บุตรคงจะรำเหวหากไม่ได้นอนกับฉัน	4.10	1.09	สูง
13. ฉันพูดคุยกับบุตรเมื่อให้นมบุตร	4.12	0.92	สูง
14. ฉันคิดว่าบุตรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดของฉัน	4.84	0.54	สูง
15. ฉันรู้สึกรักบุตรทันทีที่เห็นหน้าบุตรครั้งแรก	4.79	0.74	สูง
18. ฉันรู้สึกว่าบุตรคงอบอุ่น และสุขสบายเมื่อฉันอุ้ม	4.65	0.68	สูง
19. ฉันรู้สึกว่ายากกอดบุตรไว้ตลอดเวลา	4.50	0.70	สูง
20. การได้สัมผัสและโอบกอดบุตร ทำให้ฉันรู้สึกเป็นสุขมาก	4.80	0.49	สูง
22. การอุ้มและใกล้ชิดบุตรทำให้ฉันมีความสุข	4.79	0.53	สูง
25. บุตรของฉันดูเหมือนเด็กอ่อนทั่วๆ ไป	3.56	1.44	ปานกลาง
26. ฉันตั้งชื่อให้บุตรไว้พร้อมแล้ว	3.57	1.43	ปานกลาง
30. บุตรของฉันดูบอบบาง น่ารัก น่าทะนุถนอม	4.70	0.64	สูง
31. ฉันมีความสุขมากที่บุตรของฉันแข็งแรงดี	4.88	0.35	สูง
32. ฉันมีความรู้สึกที่ฉันเป็นมารดาอย่างสมบูรณ์	4.21	0.94	สูง
33. ขณะนี้บุตรเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตฉัน	4.82	0.47	สูง
36. การมีบุตรทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจ	4.52	0.77	สูง
37. การมีบุตรทำให้ฉันเป็นที่ยอมรับของสามีและญาติ	3.21	1.55	ปานกลาง
38. ฉันมั่นใจว่าจะทำหน้าที่มารดาที่ดีได้	4.54	0.77	สูง
39. ฉันมั่นใจว่าจะเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีได้	4.57	0.83	สูง
ข้อความทางลบ			
3. ฉันไม่ยอมมองหน้าตาหรือร่างกายบุตร	4.81	0.74	สูง
4. ถ้าเอาเด็กหลายๆ คนมาอยู่รวมกัน ฉันบอกไม่ได้ว่าเด็กคนไหนเป็นบุตรของฉัน	4.33	1.22	สูง
6. ฉันไม่สบายใจเมื่อมองสบตาบุตร	4.82	0.57	สูง
10. เป็นการดีที่จะฝากบุตรให้พยาบาลเลี้ยง	3.71	1.22	สูง
12. เวลาบุตรร้องไห้ฉันรู้สึกหงุดหงิดและรำคาญ	4.43	0.87	สูง
16. ฉันพอใจที่จะมองดูบุตรอยู่ห่างๆ มากกว่าเข้าไปอุ้ม	4.39	1.11	สูง
17. ฉันรู้สึกลำบากที่จะต้องขยับร่างกายเพื่ออุ้มบุตร	4.02	1.05	สูง
21. ฉันรู้สึกว่ากรอุ้มบุตรทำให้ฉันเมื่อยล้ามาก	4.20	0.93	สูง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

คำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ สัมพันธภาพ
23. ฉันอยากอุ้มบุตร แต่ไม่กล้าจับต้อง	4.43	0.91	สูง
24. ฉันรู้สึกไม่สบายใจเมื่ออุ้มหรือจับบุตร	4.74	0.74	สูง
27. ฉันรู้สึกผิดหวังที่เพศของบุตรไม่ตรงกับที่ต้องการ	4.63	0.96	สูง
28. การคลอดบุตรทำให้ฉันรู้สึกเหมือนสูญเสียอวัยวะบางส่วนในร่างกายไป	4.43	1.03	สูง
29. บุตรของฉันมองดูเหมือนลูกหนูตัวเล็กๆ	3.34	1.53	ปานกลาง
34. ฉันไม่มั่นใจว่าจะเลี้ยงบุตรได้	3.89	1.25	สูง
35. ฉันคงทำหน้าที่แม่ที่ดีไม่ได้	4.62	0.81	สูง
รวม	4.33	0.35	สูง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก

คำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ การปรับตัว
ข้อความทางบวก			
2. ฉันพอใจและมีความสุขกับการที่ได้เป็นมารดา	4.53	0.77	สูง
3. ฉันพร้อมที่จะเป็นมารดาที่ดี	4.65	0.59	สูง
4. ฉันทำตัวเป็นมารดาได้อย่างเหมาะสม	4.12	0.85	สูง
5. ฉันมีวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความคับข้องใจต่างๆ ให้หมดไปได้โดยง่าย	3.47	0.93	ปานกลาง
6. ฉันสามารถปรับตัวต่อการเป็นมารดาได้ดี	4.04	0.87	สูง
7. ฉันรู้สึกผิด ถ้าฉันมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุตรของฉัน	4.23	1.34	สูง
8. ฉันรู้สึกว่าฉันเป็นคนที่มีความอดทนสูงขึ้นเมื่อมีบุตร	4.31	0.88	สูง
10. ฉันรู้สึกมีความสุขกับชีวิตมากขึ้นเมื่อมีบุตร	4.64	0.64	สูง
11. ฉันสามารถควบคุมอารมณ์ของตัวเองได้เป็นอย่างดี	3.97	0.94	สูง
13. ฉันคิดว่าการเป็นมารดาเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความหมายมากสำหรับฉัน	4.62	0.70	สูง
15. ฉันคิดว่าฉันสามารถเป็นมารดาที่ดีตามแบบที่ฉันเคยคิดวาดภาพไว้	4.11	0.96	สูง
16. ไม่ว่าบุตรของฉันจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ฉันก็เต็มใจที่จะเลี้ยงดูบุตร	4.84	0.52	สูง
17. ฉันรู้สึกว่าบุตรของฉันมีหน้าตาเหมือนกับที่ฉันเคยนึกฝันไว้	3.40	1.17	ปานกลาง
18. ฉันคิดว่าการเป็นมารดาที่ดีนั้นต้องมีการเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของมารดา ไม่ใช่เป็นได้เองโดยอัตโนมัติ	3.75	1.14	สูง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าระดับ การปรับตัว
19. ฉันคิดว่าฉันสามารถเลี้ยงดูบุตรได้เป็นอย่างดี เช่น อาบน้ำ และให้นมบุตร	4.12	0.97	สูง
20. ฉันคิดว่าฉันเข้าใจความรู้สึกและความต้องการต่างๆ ของบุตร ของฉันดี	3.74	0.98	สูง
21. ฉันทราบดีว่าการเป็นมารดาที่ดืนั้นควรปฏิบัติต่อบุตรอย่างไร	4.00	.97	สูง
22. การเป็นมารดาในความคิดของฉันตรงกับความคิดเห็นของคนอื่นๆ ในสังคม	3.39	0.99	ปานกลาง
23. ฉันรู้สึกว่าฉันสามารถเลี้ยงดูบุตรได้โดยไม่ลำบาก	4.09	1.01	สูง
24. ไม่เป็นการยุ่งยากสำหรับฉันเลยที่จะเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดูบุตรของฉัน	4.22	0.97	สูง
25. ฉันคิดว่าฉันได้เตรียมตัวเป็นอย่างดีสำหรับการคลอดบุตรครั้งนี้	4.00	1.02	สูง
26. ฉันคิดว่าฉันปรับตัวได้ดีต่อการเป็นมารดาครั้งแรก	3.99	0.85	สูง
28. การมีบุตรทำให้ฉันเป็นที่ยอมรับของสามีและครอบครัว	3.63	1.39	ปานกลาง
ข้อความทางลบ			
1. การมีบุตรคนแรกเป็นความยุ่งยากในชีวิตที่ทำให้ฉันปรับตัวไม่ได้เลย	4.18	0.84	สูง
9. ฉันกลัวว่าคนอื่นจะมองว่าฉันเป็นมารดาที่ไม่ดี	3.40	1.33	ปานกลาง
12. ฉันหงุดหงิดง่ายขึ้นจากการเลี้ยงดูบุตร	4.32	0.90	สูง
14. ฉันรู้สึกเหนื่อยและท้อแท้ เพราะการมีบุตรเป็นการเพิ่มภาระ ให้กับฉันเป็นอันมาก	4.42	0.91	สูง
27. ภายหลังคลอดบุตร ฉันยังคงมีความรู้สึกว่าบุตรของฉันเป็นเสมือน ส่วนหนึ่งในร่างกายฉันเช่นเดียวกับในระยะตั้งครรภ์	1.68	0.89	ต่ำ
รวม	4.00	0.46	สูง

ค่าเฉลี่ยทั้งหมดของการปรับตัวต่อการเป็นมารดา ภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกขณะอยู่ โรงพยาบาลอยู่ในระดับสูง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีแหล่ง สนับสนุนทางสังคมที่ดีคือการสนับสนุนจากบุคลากร ทางการแพทย์¹³ นั่นคือมีพยาบาลคอยให้คำแนะนำดูแล การเลี้ยงดูบุตรอย่างใกล้ชิด และแนวคิดทฤษฎีของ McKenzie และคณะ¹² พบว่า 2-3 วันหลังคลอด มารดาเริ่มผ่านพ้นระยะ Taking-in phase เริ่มมีความ เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ยอมรับต่อคำแนะนำและการ สอนในเรื่องการดูแลตนเองและทารก ซึ่งทางหอผู้ป่วย หลังคลอดจัดให้มีการสอนสุขศึกษาแก่มารดาในวันที่ 2 หลังคลอด

ผลการวิจัยที่ได้เพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามการ วิจัยพบว่าสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกของ มารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกกับการปรับตัวต่อ การเป็นมารดาภายหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด ที่มีบุตรคนแรกมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.70$)

สรุป

จากผลการวิจัยเรื่องสัมพันธภาพระหว่างมารดา และทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก กับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอด ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกขณะ อยู่โรงพยาบาลอยู่ในระดับสูง ซึ่งจากการศึกษา

ในกลุ่มตัวอย่าง ณ หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่ จ.สงขลา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพครอบครัวที่ดีคือ อยู่กับสามี เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน เมื่อรู้ว่าตั้งครรภ์ก็มีการฝากครรภ์มากกว่า 4 ครั้ง รวมทั้งมีแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ดีคือ การสนับสนุนจากบุคลากรทางการแพทย์ นั่นคือมีพยาบาลคอยให้คำแนะนำดูแลการเลี้ยงดูบุตรอย่างใกล้ชิด และการสนับสนุนจากครอบครัว สามี รวมถึงญาติ บุคคลใกล้ชิดอื่นๆ ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และคอยให้กำลังใจ

เอกสารอ้างอิง

1. Mercer RT. The theoretical framework for studying factors that impact on the maternal role. *Nurs Res* 1981;30:73-7.
2. Rubin R. Cognitive style in pregnancy. *Am J Nurs* 1970;70:502-8.
3. Old SB, London ML, Ledewing PW. Attachment: maternal-newborn nursing. 4th ed. Pleasanton: Addison-Wesley; 1992.
4. นุชจรี เนตรทิพย์, สุพิศ สุวรรณประทีป, หัทยา เจริญรัตน์. เปรียบเทียบสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก และการปรับตัวต่อการเป็นมารดาภายหลังคลอดระหว่างมารดาที่ติดเชื้อ HIV และมารดาที่ไม่ติดเชื้อ HIV ที่มีบุตรคนแรก (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2541.
5. Mercer RT. The process of maternal role attainment over the first years. *Nurs Res* 1985;34:198-204.
6. Tarkka MT, Paunonen M, Laippala P. Importance of the midwife in the first-time mother's experience of childbirth. *Scand J Sci* 2000;14:184-90.
7. Teenager.nd [homepage on the Internet]. [cited 2009 April 10]. Available from: [http://en.wikipedia.org/wiki/Teen_\(disambiguation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Teen_(disambiguation))
8. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจอนามัยการเจริญพันธุ์ พ.ศ. 2549. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2549.
9. Adams G, Adams-Taylor S, Pittman K. Adolescent pregnancy and parenthood. *Family Relations* 1989; 38:223-7.
10. Roger EK. Experimental design: procedures for the behavioral sciences. 3rd ed. California: Brooks/Cole; 1995.
11. Bills BJ. Enhancement of paternal-newborn affectual bonds. *J Nurse Midwifery* 1980;25:21-6.
12. McKenzie CA, Canaday ME, Carroll E, et al. Comprehensive care during the postpartum period. *Nurs Clin North Am* 1982;17:43-7.
13. Pender NJ. Health promotion in nursing practice. 3rd ed. Norwalk, Conn: Appleton & Lange; 1996.